

Azərbaycan xalqının müstəqil inkişaf yolunu seçməsi müqabilində SSRİ rəhbərliyi imperiyanın gücünü göstərmək, onun imkanlarını nümayiş etdirmək qərarına gəldi. 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet ordu hissələri xüsusi qəddarlıqla, misli görünməmiş vəhşiliklərlə Bakıya yeridildi. Yanvar ayında erməni terrorçuların tərəfindən Əsgəran-Ağdam yolunda körpü, Şuşa şəhərinin su ilə təmin edən boru kəməri, Ağdam şəhərində avtovağzal binası partladılmışdı. 19 yanvar tarixində Naxçıvan MSSR Ali Soveti Muxtar Respublikanın SSRİ-nin tərkibindən çıxması haqqında qərar qəbul edir, lakin Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində Naxçıvanda Şada, Yuxarı Yaycı, Havuş, Günnüt və Batabat hücumu məruz qalır, Sədərək rayonunda 10 nəfər azərbaycanlı xüsusi qəddarlıqla öldürülür. Naxçıvan MSSR-in Kərkəi kəndi Ermənistan SSR-də yerləşən 7-ci sovet ordusunun hərbləri tərəfindən işğal edilərək ermənilərə təhvil verildi.

Bakı və Gəncə şəhərlərində, digər yaşayış məntəqələrində ictimai siyasi vəziyyət daha da ağırlaşır, hakimiyyətsizlik hökm sürən respublikaya Ermənistan tərəfindən silahlı hücum güclənir. 1990-cı il yanvarın 19-da SSRİ Ali Soveti yanvarın 20-də saat 00-dan "Bakı şəhərində fəvqəladə vəziyyət təbiiq edilməsi haqqında" fərman versə də, fəvqəladə vəziyyət rejiminin qüvvəyə mindiyi vaxt xalqa bildirilmədi. Axaş saatlarında ölkənin yeganə televiziya sinin enerji bloku partladıldığından hücum bərədə ictimaiyyətə məlumat çatdırılmadı. Təcavüzkarlıq aksiyası nəticəsində Azərbaycan Respublikasının suveren hüquqları tapdalanmış, xüsusi qəddarlıqla, misli görünməmiş vəhşiliklərlə Bakı zəbt edilmiş, dinc əhaliyə divan tutulmuşdu. Məqsəd Azərbaycan xalqının demokratiya uğrunda mübarizəsini boğmaq idi. Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin baş katibi Mixail Qorbaçovun əmri ilə SSRİ Müdafiə Nazirliyi, Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi və Daxili İşlər Nazirliyinin qoşun hissələri Bakıya və Azərbaycanın bir neçə rayonuna yeridilmiş, gözyaşardıcı qaz təbiiq olunaraq, hərbi texnika piketçilərin qurduğu maneələri əzib keçir, yaralıları süngüləyir, dinc sakinlərlə dolu avtobuslar gülləbaran edilir, əhali ağır texnikadan və müxtəlif tipli silahlardan atəşə tutulur. Şəhərə beş istiqamətdən ordu yeridilmişdi. Tanklar Salyan kazarması tərəfdən hücumə keçir, sonra köhnə avtovağzal, "20 Yanvar" meydanı, keçmiş "Kimyayaçılar Evi"-nin yanı ilə metronun Elmələr Akademiyası stansiyasının qarşısına irəliləyir. Qoşunlar Biləcəri yolunda qurulan barrikadaları uçuraraq Bakıya daxil olub. İnsanların çoxu metroya tərəf qaçır ki, keçidə girsən, lakin sovet qoşun hissələri buna imkan vermir, insanlar gülləbaran edilir. Bu qanlı terror nəticəsində Bakıda və respublikanın rayonlarında 131 nəfər qətlə yetirildi, 744 nəfər yaralandı, 841 nəfər həbs olundu. Bu, sözün həqiqi mənasında, "ayağa qalxan xalqın inam və iradəsinə qırmaq, milli məniyyəni alçalmaq və sovet herb məşininin gücünü nümayiş etdirmək məqsədi ilə həyata keçirilmiş" qanlı cinayətdir.

Yanvarın 25-də Neftçalada və yanvarın 26-da Lənkəranda daha 8 nəfər qətlə yetirilmişdi. Azərbaycanlıların yaşadıkları 154 yaşayış məntəqəsi aramsız basqınlara məruz qalmışdı. Kəşfiyyat polkovniki Q.B.Smirnov baş verən qanlı Bakı hadisələrini araşdırarkən göstərir ki, ermənilər hücumdan əvvəl Azərbaycanla bağlı çox güclü və hərtərəfli təhlil olunmuş, dəqiq strateji kəşfiyyat məlumatlarına malik olublar. Polkovnik haqlı olaraq belə bir sualı ortaya qoyur: "Kim idi bütün bunların arxasında dayanan? Təəssüflər olsun ki, Azərbaycan tərəfi bütün bu məsələlərin kökünə getməkdə, dünyaya, bəşəriyyətə hər şeyi olduğu kimi tanıtmada o vaxt nədənsə zəiflik göstərdi. Mən həmişə baş verən terror hadisələrini araşdırıram. Əgər təcürbəli kəşfiyyat generalı, ölkənin ictimai-siyasi durumuna ciddi bələd olan Heydər Əliyev öz möhtəşəm və dünyanı sarıdan çıxışında cəmi yarım saat geciksəydi... onun və onun ətrafında olanların olmayacağı...".

Kəşfiyyat generalı V.A.Kirpichenko isə Heydər Əliyevə etdiyi telefon zəngində vicdan əzabı çəkdiyini etiraf edir. V.A.Kirpichenko 1990-cı il yanvarın 22-də Azərbaycan xalqına ünvanladığı məktubda bildirdi: "...Baş verənlərə görə, bir sur zabiti kimi həmişə əzab çəkəcəyəm. Çünki mən bu xalqı, onun ədəbiyyatını, tarixini, adət-ənənəsini çox sevirem. Azərbaycan xalqı tarixdə yerli olan bir xalqdır..." Ümummilli lider Heydər Əliyev haqlı olaraq qeyd edirdi ki, 20 Yanvar faciəsi

totalitar kommunist rejimin Azərbaycan xalqına qarşı hərbi təcavüzü və cinayəti idi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev xalqının fəlakətə düşər olduğu, təqib və təzyiqlərə məruz qaldığı bir dövrdə ailə üzvləri ilə birlikdə Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gəlib brifinq keçirir və Qanlı Yanvar cinayətinin günahkarlarını, SSRİ rəhbərliyini ittiham edir.

Heydər Əliyevin brifinqdə çıxışı və Kreml rəhbərliyini ittiham etməsi bütün dünyada sensasiyaya doğurdu. Onun ittiham nitqi qan içində boğulan Qorbaçov

müddət kifayət idi. Hesab edirdim ki, öten iki ildə bu istiqamətdə lazımi səviyyədə iş aparılmamışdır. Qarabağ hadisələrinin ilkin mərhələsində ölkənin ali partiya siyasi rəhbərliyi tərəfindən vaxtında zəruri tədbirlər görülsə idi, gərginlik indiki həddə çatmaz, tərəflər itkilərə məruz qalmaz, başlıcası isə 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə çoxlu insan qırğını ilə nəticələnən hərbi müdaxilə üçün də zəmin yaranmazdı. ...Qırğın törədənlərin hamısı ləyaqətə cəzalandırılmalıdır".

Heydər Əliyevin Azərbaycan KP MK-ya, Respublikanın Ali Sovetinə və Nazirlər Sovetinə tələqnamədə deyilirdi: "Azərbaycan xalqına! Bakı şəhərinə sovet ordusu hissələrinin yeridilməsi ilə əlaqədar xalqımızın başına gəlmiş faciədən — dinc əhalinin qırılmasından böyük ürək ağrısı ilə xəbər tutdum. Bu matəm günündə həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, bütün Azərbaycan xalqına dərin hüznü başsağlığı verirəm. Mən bu düşünlümsü aksiyanı psixoloji, onu antiqonist, antidemokratik, qanunazid hesab edirəm. Bu ağır gündə sizi ağıllı-kamallı olmağa, həmyərlilə və birliyə çağırıram. Mənim teleqramımın respublika

Bir məsələni də nəzərdən qaçırmayım. Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin təmsil edən hərbi hakimiyyətdə olduqları zaman 20 Yanvar faciəsinə siyasi qiymət verməmişdilər. Respublika rəhbərliyinin hətta şəhidlərin dəfn mərasimində də iştirak etməməsi, zənnimizcə təkcə öz vətəndaşlarına laqeyd-biganə münasibət məsələsi deyildi, həm də məniyyətdəki məsələsi idi. Ən ciddi şəkildə narahatlıq doğuran məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, baş vermiş faciə siyasi-hüquqi müstəvidə nəinki yetərincə araşdırılmadı, hətta onun məniyyəti hər vasitə ilə gizlədildi. Heydər Əliyev çıxışında qeyd edirdi: "Azərbaycanı qoyub qaçmış Vəzirov öz xalqı qarşısında məsuliyyət daşımalıdır. Ölkənin ali siyasi rəhbərliyinə yanlış məlumat verənlər də məsuliyyət daşımalıdır. ...Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Azərbaycan xalqında bir təlatüm, coşğunluq, həyəcan əmələ gətirdi, elə bil vulkan püskürdü. İnsanların qəlbində güclü hissiyyət oyandı. Məhz bunlara görə yanvarın 22-də Azərbaycan Respublikasının o vaxtkı rəhbərlərinin iradəsinə zidd olaraq ölkəmizin qeyrətli adamları, deputatları, ziyalıları Azərbaycan

ümummilli lider belə xatırlayır: "Eşidəndə ki, mənim doğma Vətənim, mənim doğma torpağım dağılır, uzun müddət bu Vətənim, ölkənin inkişafına xidmət etmiş bir adam kimi mən bilirəm ki, biz burada nələ etmişik və bu dağılır, şübhəsiz ki, özümü qurban verməli oldum və geldim,

siyasi qiymət verilir, kütləvi qırğın təşkilatçılarının məsuliyyətə cəlb olunması tələb edilirdi. Həmin qərarla 20 Yanvarın hər il Naxçıvan Muxtar Respublikasında matəm günü kimi qeyd olunması məsələsi də öz əksini tapmışdı. Noyabrın 20-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən Milli Məclisdə 20 Yanvar faciəsinə qiymət verilməsi, şəhidlərin xatirəsini əbədiləşdirmək məqsədilə abidə yaradılması qərarı qəbul olunmuş, "Əbədi məşəl" abidə kompleksinin yaradılması 1994-cü ildə irəli sürüldü. Həmin ilin martın 29-da ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 20 Yanvar faciəsinə ali qanunvericilik orqanı — Milli Məclis səviyyəsində ilk dəfə hüquqi-siyasi qiymət verilməmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev 1995-ci ildə Rüstəm Mustafayev adına, Azərbaycan Dövlət İncəsənət Muzeyində "Qanlı Yanvar" rəssamlıq sərgisinin açılışında çıxışında haqlı olaraq qeyd edirdi: "Xalqımız əsrlər boyu belə mərhələlərdən keçərək bu günə gəlib çatmışdır. Əgər XX əsrə gətirsək, 1918-ci ildə, 1920-ci ildə Azərbaycan xalqının başına gələn bəlalər, faciələr məlumdur. 1937-1938-ci illərin faciələri də məlumdur. Ancaq 1990-cı ilin yanvarında, əsrimizin sonuna yaxın baş vermiş hadisələr əvvəllərin heç biri ilə müqayisə oluna bilməz. Çünki bu dövr Azərbaycan xalqının artıq milli oyanış, öz məniyyəni sübut etmək, milli azadlıq hissələrini aşkara çıxarmaq, bürüzə vermək mərhələsi idi".

1995-ci aprelin 27-də İstanbulda Mixail Qorbaçov Qara Yanvarla bağlı bunu demişdir: "Bakıda fəvqəladə vəziyyət elan etmək və oraya qoşun göndərmək mənim siyasi həyatımın ən böyük səhvi idi".

Prezident İlham Əliyev 1990-cı ilin yanvarında şəhid olmuş oğul və qızlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi, adlarının uca tutulması, onların ailələrinin, övladlarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi üçün mühüm işlər görmüşdür. Dövlətimizin başçısının 19 yanvar 2006-cı il tarixli "20 Yanvar şəhidinin ailəsi üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqaüdüünün təsis edilməsi haqqında" Fərmanına əsasən, şəhid ailələrinə dövlət qayğısını artırmaq məqsədilə təqaüd verilir.

Prezident İlham Əliyev vurğulayıb ki, bu qanlı faciə, Sovet İttifaqı zamanında dinc əhaliyə qarşı törədilən ən amansız qanlı cinayətdir. "O vaxtdək Sovet ordusu dinc əhaliyə qarşı heç vaxt bu qədər qəddarlıqla, vəhşiliklə cəlb edilməmişdi. Yüzlər insan həlak oldu, itkin düşdü, yaralandı. Bu cinayəti törədənlər Sovet İttifaqının o vaxtkı rəhbərliyi və Azərbaycanın o vaxtkı yerli rəhbərliyi idi. Ancaq dərd orasındadır ki, faciə gündən keçən 3-4 il ərzində Azərbaycanda heç kim, heç bir vəzifəli şəxs, heç bir dövlət qurumu bu faciəyə siyasi qiymət verməmişdi. Lakin Heydər Əliyev Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdandan sonra onun təşəbbüsü ilə Milli Məclis siyasi qərar qəbul etdi, cinayətkarları öz adları ilə adlandırdı və ədalətli bərpə etdi".

Şübhəsiz, 20 Yanvar tarixində bir faciə, dəhşətli bir terror aktı kimi qaldı. Amma bununla bərabər, Prezident İlham Əliyevin də vurğuladığı kimi, 20 Yanvar günü həm də Azərbaycan tarixinin qəhrəmanlıq səhifəsidir.

Cənab prezident İlham Əliyev tərəfindən sərəncama əsasən, 2010-cu ildə Bakının Yasamal rayonunda "20 Yanvar abidə-kompleksi"-nin açılışı olmuşdur. Kompleksin üzərində faciə zamanı həlak olmuş 147 nəfərin adı və soyadı qızılı hərflərlə həkk olunub.

Günəli MƏLİKLİ,
AMEA-nın Fəlsəfə və
Sosilogiya İnstitutunun
şöbə müdiri, siyasi elmlər üzrə
fəlsəfə doktoru

Qanlı Yanvar faciəsi ağır bəşəri cinayətdir

"yenidənqurması" üçün rekvizim oldu. Həmin gün bütün xarici radiosəslər Əliyevdən sitalar gətirirdi, daimi nümayəndəliyin qarşısına yığılmış xarici müxbirlər isə müsahibə almaq üçün Əliyevi mühasirəyə almışdılar.

Bu hadisəni Adilə xanım Abbasova belə nəql edir: "... 1990-cı ilin 20 yanvarında Bakıda baş verən faciədən xəbər tutan kimi biz dərhal Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinin qarşısına getməyi qərara aldım. Yanvarın 21-də yəqin ki, Moskvada yaşayan bütün azərbaycanlılar daimi nümayəndəliyin qarşısına gəlmişdilər. Çoxlu adam var idi. Elə həmin vaxt mən Mixail Qorbaçov tərəfindən sanksiyalaşdırılan insanlığa zidd aksiyaya qarşı hiddət və etirazını bildirmək üçün daimi nümayəndəliyə gələn Heydər Əliyevi ikinci dəfə gördüm. O, bizim qarşımızda çıxış etdi. Onun yaxınlığında durmuşdum. Kəskin danışdı, bildirdi ki, mərkəz Azərbaycana hərbi təcavüz etmişdir. O, heç kəmdən və heç nədən çəkinməyərək danışdı. "Xalq onu çox yaxşı, mehriban qarşıladı. Sonra o, binaya keçdi, biz isə onun cəsəətindən ürəkənib əvvəlcə SİTA-nın binası qarşısına, oradan isə mərkəzi televiziya gedib bəyanatı ötürmək və efrdən səslənməsini tələb etmək qərarına gəldik. Hava çox soyuq idi, haradasa 18-20 dərəcə şaxta vardı. Bax, o vaxt mən başa düşdüm ki, dərd insanları necə birləşdirir. Şaxtaya, yolların buz bağlamasına fikir verməyərək, insanlar əl-ələ tutub gedirdilər-bir-birini tanıyan və tanımayanlar da, qocalar və cavanlar da — hamı hakimiyyətə öz ağır və hiddətini bildirmək üçün gedirdi.

Heydər Əliyev hadisələri ürəkəğrısı ilə izlədiyini qeyd etdi: "Artıq iki ildir ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında millətlərarası münasibət gədir. Qarabağ və onun ətrafında baş verən hadisələr cinayətdir. Azərbaycan və Ermənistan, eləcə də, ölkənin ali siyasi partiya rəhbərlərinə bu məsələni tənzimləmək, daxili müharibəyə, millətlərarası münasibətə son qoymaq və milli mənsubiyyətdən asılı olmayaraq hər bir adamın ümumi federativ ittifaq olan SSRİ-də azad yaşamasına şərait yaratmaq üçün iki illik

mətbuatında dərc olunmasını, radio, televiziya ilə verilməsini, matəm mitinqində oxunmasını xahiş edirəm."

Los Ancelesin "Times" qəzeti yazırdı: "Yanvarın 20-də və 21-də təşkil edilən yürüşlər, 22-də keçirilən kütləvi dəfn mərasimi hər cür mitinqləri qadağan edən fəvqəladə vəziyyətə qarşı açıqdan-açıq meydan oxumaqdır. Şəhidlər xiyabanında keçirilən dəfn mərasimi "Moskva" mehmanxanasının yuxarı mərtəbələrində yerləşdirilmiş xüsusi nəzarətçilər və snayperlər tərəfindən diqqətlə izlənilirdi. Bütün sərt maneələrə və təhlükəli nəzarətə baxmayaraq, qeyrətli insanlar şəhidlərin xatirəsinə layiq dəfn mərasiminin keçirilməsinə nail oldular".

Sovet ordusunun amansızlığına və qəddarlığına, Bakıda fəvqəladə vəziyyət təbiiq edilməsinə baxmayaraq, Azərbaycan xalqı yanvarın 22-də paytaxtın "Azadlıq" meydanında 20 Yanvar şəhidlərinin dəfnini ilə əlaqədar matəm yürüşü keçirmişdi. 1990-cı il yanvarın 22-də xalqın tələbi və bir qrup deputatın təşəbbüsü ilə Azərbaycan Ali Sovetinin 20 Yanvar hadisələri ilə bağlı sessiyası çağırıldı da, respublikanın ekrəs siyasi və dövlət rəhbərlərinin ora girməməsi öz millətine qarşı törədilən cinayətdə iştirakın sübutu idi.

Müvafiq orqanlar o zaman zəruri istintaq tədbirlərini həyata keçirmədilər, həmin hadisələrlə bağlı bir sıra məxfi sənədlər, o cümlədən əhəmiyyətli arxiv sənədləri bütünlüklə və ya qismən məhv edildi. Eyni zamanda, 20 Yanvar hadisələri şüurlu surətdə müəyyən təhriflərlə, yanlış yozumlarla respublika əhəlisinə çatdırılırdı. 1995-ci ildə Heydər Əliyev 20 Yanvar mərasimində demişdir: "Bu təcavüz Azərbaycan xalqına qarşı edilmişdi. Həlak olanlar Azərbaycan xalqına qarşı uğrunda qurban getmişdilər. Ancaq respublikanın rəhbərləri həmin dəfn mərasimində olmadılar. Bəziləri indi deyirlər ki, gəldilər, keçdilər, amma onlar matəm mərasiminin başında durmalı idilər, əvvəldən ali siyasi partiya rəhbərlərinə bu məsələni tənzimləmək, daxili müharibəyə, millətlərarası münasibətə son qoymaq və milli mənsubiyyətdən asılı olmayaraq hər bir adamın ümumi federativ ittifaq olan SSRİ-də azad yaşamasına şərait yaratmaq üçün iki illik

Ali Sovetinin fəvqəladə sessiyasını topladılar. Ağır şəraitdə, böyük təzyiqlər, qorxu altında, böyük təhlükə qarşısında bu məsələ müzakirə olundu. Mən hesab edirəm ki, həmin gecə, elə bir ağır şəraitdə layiqli qərar qəbul edildi. Bu gün xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, həmin sessiyanın da aparıcı qüvvəsi bizim ziyalılar, Vətəna, torpağa

məsuliyyəti öz üzərimə götürdüm". Seçkilərin elə ilk turunda Heydər Əliyev, həm Azərbaycan SSR-in, həm də Naxçıvan Muxtar Respublikasının xalq deputatı mandatını qazanır. Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin mart sessiyasında öz tarixi çıxışları ilə respublikanın tam müstəqil yaşamaq imkanlarını açıqlamışdı. Azərbaycanın

bağlı adamlarımız idi. ...Ağır, çox ziddiyyətli bir şəraitdə — sovet ordusunun Azərbaycandakı hökmranlığı şəraitində, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının Azərbaycanca təzyiq göstərdiyi bir vaxtda gecə belə qərar qəbul olundu. Bu, doğrudan da yüksək qiymətə layiqdir. Ancaq bundan sonra nə oldu? ... Günahkarlar kənardadır, öz şəxsi məqsədləri, mənafeləri üçün, xalqın tarixi faciəsinə ört-basdır etməyə çalışırlar.

Heydər Əliyev Azərbaycana qayıdanda ölkə çox ağır bir durumda idi. Sonralar o günləri

sessiyasında ümummilli lider Heydər Əliyev yanvar faciəsini Azərbaycan xalqının suveren hüquqlarına qəsd kimi qiymətləndirir: "Mən hesab edirəm ki, 19-20 yanvarda baş vermiş bu faciə həm Sovet İttifaqının siyasi rəhbərliyinin, şəxsən Qorbaçovun böyük günahının nəticəsidir, onun diktatorluq meyillərindən əmələ gəlmiş bir haldır və eyni zamanda, Azərbaycan rəhbərlərinin xalqa xayanətli və cinayətinin nəticəsidir. Mən belə fikirdəyəm ki, Böyük Vətən müharibəsi qurtarıandan sonra Sovet İttifaqında, ölkənin daxilində — heç bir yerdə, heç bir regionda bu qəddər, bu miqyasda qanlı qırğın olmamışdır. Bunu da edib Sovet ordusu. Və bunun nə qədər böyük miqyasda olmağının onunda ölçmək olar ki, bu hərbi aksiyanın həyata keçirilməsi üçün SSRİ müdafiə naziri Yazov, SSRİ daxili işlər naziri Bakatın vaxtından qabaq gəlib Bakıda oturub, bu əməliyyatlara rəhbərlik ediblər. Müharibə vaxtı hərbi nazir az-az cəbhəyə gedirdi, ancaq görün bu qədər böyük fikir veriblər, bunun miqyası nə qədər böyük olub ki, marşal Yazov gəlib Bakıda oturub və bu əməliyyata rəhbərlik edib. Demək, bu, Azərbaycan xalqına qarşı göstərilən hərbi təcavüzdür, təhqirdir, Azərbaycan xalqının qarşısında cinayətdir". 1991-ci il fevralın 5-də Azərbaycan SSR Ali Sovetinin sessiyasının qərarı ilə Azərbaycan SSR Azərbaycan Respublikası adlandı və AXC-nin üçrəngli bayrağı dövlət bayrağı kimi təsdiq edilir.

2002-ci il 5 yanvar tarixində 20 Yanvar faciəsinin on ikinci ildönümünün keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamından: "XX əsr tarixində totalitarizmin həyata keçirdiyi ən qanlı terror aktlarından biri olan 20 Yanvar faciəsi Azərbaycan xalqına qarşı, ümumiyyətlə, humanizmə və insanlığa qarşı yönəldilmiş dəhşətli cinayətdir. SSRİ-nin başqa regionlarında, o cümlədən Tbilisidə və Baltıqyanı ölkələrdə sovet herb sisteminin törətdiyi qanlı hadisələr müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən SSRİ xalq deputatları qurultay səviyyəsində müzakirə edilərsə də, 20 Yanvar faciəsi zamanı baş vermiş hadisələr şüurlu surətdə təhrif qərarda 20 Yanvar hadisələrinə

tarixində ilk dəfə olaraq məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Soveti bu qanlı hadisələrə qiymət verir.

Ulu öndər Heydər Əliyev "1990-cı ilin yanvar ayında törədilən Bakı hadisələrinə qiymət verilməsi haqqında" qərar layihəsini hazırlayaraq 1990-cı il noyabrın 21-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin müzakirəsinə təqdim etdi. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi tərəfindən qəbul edilən qərarda 20 Yanvar hadisələrinə